

מכתב מפינסקי
מפינסקי
מפינסקי
מפינסקי

עבודת האדם

קונטרס הרבה

חלק א: מהות העבודה.

פרק א: תהליך העבודה.

נעביר לפנינו, בתור משל, אחת מבחירותינו, ונתקור היטב בפרטית. — מי שמעלה סיגוריות הרבה, עד שבלילה ירגיש כאב קשה בחזה, בשעה שכיבא לו בלילה, מחליט שלא יעשה עוד בשום אופן למחר. כי אם יעשה הלא יהיה לו כאב כזה גם בלילה אחר, כשיקם למחרת, אחר עבור שעה קלה ממעורר בו הרצון לעשה, מפני שבסבת ההרגל יש לו חפץ רב כזה, כשעומד הרצון הזה נגד יראת הכאב, אנו מבחינים שאומר לפנינו: "אעשה נא אך אחת, כי כזה המעט בודאי לא יכאב לי", ועל סמך זה הוא הולך ומעשה, וכן כאשר בשעה קלה שוב יתעורר הרצון לעשה שנית, יאמר לפנינו עוד הפעם, "הלא גם זאת אחת היא", וכך הוא הולך ומעשה כל היום כולו, ובלילה יחזור אליו הכאב, ומה יהיה למחרת? אף שכבר יודע שאם יקל לעצמו באחת יפול בפח, מכל מקום הוא חוזר ומטעה את עצמו כבחמלה. והנה אלמלא הטעיה זה, אילו היו לפניו שני הרצונות, הרצון שלא יכאב לו הרצון לעשה, והיה לו בנייהם בראייה ברורה וביישוב העצם, בודאי שפחד הכאב חזק הוא מרצון

קונטרס העבודה קונטרס זה היא פרי עבודת כמה שנים בעיות העבודה

תפסו מעולם מקום מרכזי במחשבת אומרי דצ"ל, במי המלחמה נול את יד לאסוף ולעבד את כל המדובר בענינים אלה עד אז, ולחבר לקונטרס שלם ומשוכלל, כאשר נעשה בשעתו ב"קונטרס החסי", מקום זהו היה ציודם אנגליה, אשר שם התגורר עם אחים מתלמידיו בעת המלחמה, והכין שם להמלה קישרל חוג התלמידים האנגליה (חלק ב) — ע"י בעדור ג'.

מיועד היה קונטרס העבודה מראש, להכיל גם חלקים אחרים מלבד אלו הנחוצים

באז: בנין: מהותה ונוהיה, מהותה וסיקציה דשמואל, גם נאסף חומר רב; אבל לראובנו לא וכונו לעיבודו על ידו דצ"ל, יסיענו ה' לסדר ולעבד כראוי בתוך שאר חברי רבנו דצ"ל שבעתנו לחוצים לאור בקרוב בכרכים אחרים בעוה"ש"ת. — חשורכים

כלל של דבר, אין עוה"ב אלא כחזינה המורה (אם בבחי' יששכר או בבחי' נבולין) וגם המצוות אינו שייכות לעוה"ב אצ"כ נובעות ממקור תורה — פי משאפה תורתית — שאיפה רוחנית ממש, והיינו מה שמצינו מפורש בתפילת:

"תורה ומצוות תוקים ומיזששפים אותנו למדת ע"כ בשכבנו וציקומנו — פי תמיד דהיינו בכל מצאוננו — נשנה בחוקך ונשמח בדברי תורתך ובמצוותך לעולם ועד" — מה הוא ענין נשירה? למה לא אמר נעשה או נקיימם אלא שמדבר משורש קיום המצוות והחוקים, היינו שהשיחה תמחשבה התמידית והתחבובות והמענינות בהם בלבנו, ואז המעשים באים ממילא, ועל זה מסיק: "כי הם תיכין ואורד ימינו" לעולם שכולו אורד היינו שהשפעה בל' התורה והשיחה והתחבובות במצוות ובחוקים (אשר אפיתמן תבורר ממור מעשים ונסיונות שבבקים המצוות) הן הנה עצם "חיינו ואורד ימינו" —

תורה וגמ"ח — עצה ליצ"ר.

בגמ' (פי' ה' ע"כ):

"ארי" משום ר' בנאה, אשרייהם לישראל, בזמן שהם עוסקים בתורה

ובגמ"ח יצום מסור בידים ואין הם מסורים ביד יצרים כו"ל.

אוי לו לאדם המסור ביד יצרו, הרי יצרו אותנו בידו, כננס ביד ענק, ושם ביד יצרו הוא צריך ללחום בו.

אשרי מי שיצרו מסור בידו, כוכוב ביד האדם, אם גם ילחום היצור בכל כחו, אינו כלום, אם אך יקפוז ידו, ימתנו, ונמה מגיעים לאישר הגדול הזה בעסק בתורה ובגמ"ח, כי דבוק בתורה בשכלו ובגמ"ח — בלבנו ונפשו, דבקת בלי תציצה (מה"ל).

ומסיק בגמרא שם: "תנא דבי אליהו" לעולם ישנים אדם עצמו

כשור לעול וכחמור למשא על דברי תורה" — כך היא הדבקות בתורה, עצה כוללת לרה"ש ויה"ב, אשר על ידה אפשר לאדם לקוות שקבלותיו מתקיימת בידו, היא הדבקות לתורה ולגמ"ח.

הדעת של אדו"ר אשר דימה שכוונתו לשם שמלים, כידוע, מ"מ אמרו חז"ל גם על בחורה רעה זו: (סנהדרין לח:) "אדם הראשון אפיקורס היה".

* * *

פרק ב: נקודת הבהירה.

כששני עצמים נלחמים, הנה המלחמה היא במקום מערכתה, כל מה שאחורי צבא העם האחד הוא כולו תחת רשותו ואין לו שם שום יגונו כלל, וכן מה שהוא מאחורי השני כולו ברשות השני. אם האחד ינצח פעם בקרב וידחה את השני מרחק מה, אזי בהתחדש הקרב יהיה במקום שיעמדו שניהם א, אבל במקום שרכש לו הראשון שם אין עוד מלחמה כי הוא ברשותו. הרי שבפעל יש רק חזית אחת, וכפת כל שטח שהי המדינות הוא מקום הקרב.

כן הוא גם בענין הבהירה. כל אדם יש לו בחירה, היינו בנקודת פגישת האמת שלו עם האמת המדומה, תולדת השקר. אבל רוב מעשיו הם במקום שאין האמת והשקר נפגשים שם כלל. כי יש הרבה מן האמת שהאדם מחונן לעשותו, ולא יעלה על דעתו כלל לעשות ההיפך, וכן הרבה אשר יעשה מן הרע והשקר, שלא יבחין כלל שאין ראוי לעשותו. אין הבהירה שייכת אלא בנקודה שבין צבאו של היצור"ט לצבאו של היצור"ר. הרבה נבשלים תמיד בלשון הרע, מפני שהורגלו בו, ולא יעלה על דעתם כלל כי רע הוא. ואותם אנשים עצמם לא יבוא לפניהם יצר הרע להציע להם מחשבת חילוץ עבה, ביטול תפלה, וציצית ותפלין, וכדומה. היינו משום שבשבת, ותפלין, וציצית, נחנכנו והורגלו כל כך עד שאין כניסה שם ליצר הרע.

אננם נקודה זו של הבהירה אינה עומדת תמיד על מצב אחת, כי בבהירות הטובות האדם עולה למעלה, היינו שהמקומות שהיו מערכת המלחמה מקודם, נכנסים לרשות היצור"ט, ואז המעשים הטובים שיוסיף לעשות בהם יהיה בלי שום מלחמה ובחירה כלל. והנה "מצוה גוררת מצוה", וכן לחיפה, והבהירות הרעות מנרשות היצור"ט ממקומו, ומשויסוף לעשות מן הרע הנהא יעשנו בלי בחירה, כי אין עוד אחיזה ליצור"ט במקום ההוא. והנה אזיל (אבות ד', ב') "עברה גוררת עברה", וכן "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו" (יובא פ"ז).

* * *

וכן הוא בענין החינוך. יש אשר יתחד האדם להרבה מן הטוב עד שהוא בטוח בו מן היצור"ר, ונמצא שנקודת בחירתו היא בעינינים יותר גבוהים. למשל, מי שנחמתך בחינוך תחורה בך צדיקים ואנשי מעשה, יועיל

תעשיו; וא"כ כמה גובר הרצון החלש? הלא רק על ידי הטעאה קלושה זו- ומעמה יש לשאול: מהו הגורם שאחוז האדם בסברא המטעה, ולא בסברא האמתית אשר בודאי ידענה היטב? האם הרצון לעשיו? הלא הרצון שלא יכאב לו חזק הוא ממנו (כי אם לא כן, הטעאה זו למה? ליל ועשיו לו גם אודיענה דיטורין). מכאן אנו למדים שהאדם יכול הוא להסתיף דעתו מן האמת הברורה לו, ולאחוז ברמיון אשר יכסה לו על השקר, שני הרצונות לפניה, והוא כלבו מהועלים מן האמת, (מסית דעתו מן הסברא האמתית טוב), ואחוז בשני (בסברתו המדומת), מי גרם לו את זה? לא הרצונות גורמים, אלא האדם הוא המציאת לא תחאים עם דמוני, וסוף כל סוף אם אשמע אל הרמיון הלא המציאות לא יוכל לומר לעצמו: "מה תועלת לי בשקר?" והוא לי כאב חזק כלילת" — ואז בודאי לא יעשיו. וא"כ בהכרח האדם הוא הגורם לעצמו. ומה גואלו החושבים, שהרצון החלש הוא הגורם לאדם לאחוז בטעות — אפי"פ שהוא יודע שהוא טעות — ולא יוכל הרצון החזק לגרום כנגדו שיאחוז באמת אשר ידעה? יכול האדם לאחוז באמת, וממילא יעובבו הרצון החלש, עם כל הדמויות שמוגב עליו; ויכול הוא ג"כ להסתיף דעתו מן האמת, ולקבל את הדמויות במקומה, וירמקו מן הרצון אשר האמת עמו, יכולת זו לכאן ולכאן — היינו בחירה.

ובהירה זו תוליה בו לגמרי, ואין סבה שתסבכ אותה, אלא הוא בעצמו הנהו הסבה הראשונה לה, והו ברוב ומנוסה לאדם אשר גבר על יצרו אפילו רק פעם אחת שמרגיש ברוב בלבבו שהוא עצמו מרחק מן הרמיון, ומכריע לאחוז באמת בכל תוקף, אבל מי שלא התגבר על יצרו מעולם, הוא לא יוכל להבחין ענין זה כלל, כי נסיונו יורה לו שככל פעם שהיה לו רצון לזכר, רע, הרצון שיעבד אותו באין מוצא; וע"כ לא יוכל להבחין את ענין הבהירה, כי אינו רואה בשרשי מעשיו אלא סבת ומסובבים מבוהין. חזתי המשובה הברורה לכושרים בענין הבהירה: "רעה לבכם עוכרתכם, אתם כופרים בהחירה, כי עבדים מבורים תכם לעצרכם הרע"י".

נמצינו למדים, כי חוכן הבהירה הטובה הוא להבחין באחוזת האמת, ושאר מציאות זולת האמת, והנה חכמה של הכרת הבורא יתברך. והבהירה והרעה היא שמבאית גם את השקר כמציאות, והנה חכמה אשר על ידו כופרים בעיקר לומר כי רשיות הו "ואזיל"; (שבת ק"ה); "איוות אל זר שיש בנפשו של אדם? הרי אמר זה היצור"ר". ואמר בירושלמי (נדרים פ"ט): "כל השומע ליצור, כאלו עובד עי"י, ואפילו בהחירה רעה הותר דקה, כמו חטא ע"ז

* ועוד יתן בס"ד באור מעמיק ומרחיק-לכת לבעיה זו מה"מ מקונסרטת ע"י מזור ב' תתורכיס

פרק ג. אחריות הבהירה

יש הפרש גדול בין מקום נקודת הבהירה שקבעתו מן השמים, וכי אשר קבעו האדם בעצמו ע"י בחירתו הקודמת. עבור מקום הנקודה שקבעו בעצמו, הנה הוא האחראי עליה. כאמרו ז"ל "עבר עבירה ושנה בה חזרה לו, חזרה סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהח"ר", פ"י אע"פ שאינו עובר כעת בדרך הבהירה, שהרי העבירה כהח"ר היא בעיניו. מ"מ אחראי הוא על עברו בפעמים הראשונות, שזה גרם לו לאבד הרגש האסור, ויענש על אשר עשה לעצמו העבירה כהח"ר שע"ז עובר אח"כ עליה בלי בחירה. אמנם דרע שנתחנן בו האדם, ולא ידע הפכה, הנהו בהו כמינוק שנושבה לבין תעבי"ם, ולא יענש אלא על מה, וכפי מה, שהיה צריך ללמוד לדעת ולשוב ממנו, הלינו מה שהיה ראוי שהחיה נקודת בחירתו.

* * *

וכל בחירה שבוחר האדם, עושה רושם בכל מצבו לכל וימי חייו, אם מגע ואם הרבה, אם לטוב ואם למוטב, ולא רק כן, אלא באשר יעשה לחינוך בניו, וכל אשר יתפתח מזה עד סוף כל דורותיו. וכל אדם פועל על סביביו, וע"כ רושם בחירתו יהיה גם על כל סביביו, וגם על כל סביבות דורותיו, וסביבות סביבותיהם, עד סוף כל הדורות. במקרה, כל בחירה עושה רושם בכל העולם כולו, וכל אשר יסתב מן הרושם הזה, על כולם אחראי הבהור. וכן בכל אדם ואדם בכל בחירה ובהירה. יש להשתתבם כמה יגדל שכל הבהירה הטובה, וכמה חרבה האחריות של הבהירה הרעה?

* * *

פרק ד. חינוך ועלייה

מתבאר לנו מפל זה, שוביחיו של אדם אינו תמציות והמעשים טובים שנתחנן בהם, אלא בחירותיו הטובות לבד, כי כל אשר נחנך בו אינו אלא חכמה מקום נקודת הבהירה, שהיא לא נעשית על ידו; והשכר עליה מגיע למחנניו שקיימו מצות חינוך כמה שהעמידתו על מדרגת-בחירה הנה. כבר תבאנו במאמר, פנימיות וחיצוניות¹⁴ מה שגילה בזה המרג"פ ז"ל בפרשת לוי: — "חסד ויה חלקו של אברהם... וכל מי שראתה, התעלה בחסד

לו החינוך אשר נקודת בחירתו לא תהיה בעשיית עבירה במעשה או במציעת מצות מעשית, אלא ביקום עבודת הלב והכונה. ויש אשר יחנך בין רשעים, פחותים, וגוברים; אצלו לא תהיה בחירה כלל אם לגנוב או לחדול: ויחנך אשר נקודת בחירתו תהיה רק כשיחננו לו לרצה נפש בעת שיתפס בגניבתו, ושמ היא מלחמת יצרינו, כי וחיז האמת אשר יבחין בה על פי יצר הטוב שלו במלחמתו, ובעצת יצרו הרע יתעלם ממנה נמצא שאין החינוך משנה כלל בעצם ענין הבהירה, אלא רק את מקום נקודתו, וכל אדם משעת יצירתו נתנו בו הכח אשר יוכל להכיר האמת שידע, לפי ערכו, ולדבק בה ולא להתעלם ממנה אפילו בפני המליחות של חשבונות שקר. ואין הפרש בה בין אם היינונו הגביה את מקום נקודת בחירתו או השפילו, כי כח הברת האמת אשר ידע, שזה הוא בכל המצבים.

מקומה, כל אדם יש לו בחירה במקום נקודת בחירתו, אבל מקום הנקודה מוכן הוא מקודם, אם ע"י בחירותיו הקודמות אשר הוא בעצמו חשיב על ידו את נקודת בחירתו למעלה או למטה; ואם ע"י הסבות אשר ניתנו לו מן השמים, ששמחתו בסביבה שנתחנן בה מילדותו טרם ידע עוד טוב ורע. (ולמה שינת השכי"ת בין אדם לאדם, אשר הקדים לזה סבות אשר ישיבו את נקודת בחירתו במקום גבוה שבצדקות, ואת השני קבע בתוך עמקיו הטומאת? זה יזכר למעין במאמר "צדיק ורע לו").

* * *

היוצא מדברינו, שאין בחירה אלא בנקודת הבהירה, ומקום נקודת זו נקבע ע"י סבות שקדמו, אבל אין סבות שתוכלנה לפעול על עצם בחירת האדם. ודבר זה מפורש הוא בתורה: (דברים ל') "החיים המות נחתי לפניך" — פ"י, מיווג המדות החינוך והסביבה, אשר הם קובעים את הדברים הנקראים לגבי וידך חיים, חיים, טוב, אמת, ומות, רע, שקר, אותם: — "נחתי לפניך" — הם "דברים נחתיים" סביב לך, אבל: — "נבחרת חדשה מצדך, כלל שאר הדברים הנמצאים סביב לך, אצל: — "נבחרת בחיים" — ה' ב' ה' ה' בחיים, כמה שהוא מציאות ואמת, ואדם לבדו עושה אותה, כלי שום סבה שתפעול עליה. ותנו גם פ"י א"ל (ברכות ל"ג): "הכל כיוצי אמת" — כל אשר יקרה לאדם, שהוא מוכן את הנסיון שעליו, יש לפניו הבהירה, בין מצד מדרגת בחירתו, בין מצד מין הנסיון שנפל לחלקו, בא לו בידי שמים: — "חזק מיראת שמים" שהוא צריך להגביר אותה בלב מעצמו, שזה מוכרת לו שלא יתעלם מהאמת, הו ביראת העונש, הו ביראת של מלדינות היותו נבחרת.

* * *

יצר הרע הנה מוכרח, כי משועבד הוא ליצא"ר אשר יכריחנו, וכן הוא גם לטעם מנקודת בחירתו מקום שיום לפניה אל הכרת, שיכיר בלבו השתעבדותו מקומות אשר אין ליצא"ר עוד אויזה בהם. גם שם הוא מוכרח לעשות טוב, כי כבר קבל עליו ועל מלכות שמים, אשר יכריחו לעשות הטוב הזאת בארץ מוצא, והוא אשר יזכה האדם אליו באהזו בראת שמים, ונשוא במדרגה זו מתברר לו שלא היה תפשי מעולם, אלא שבעת חשב את עצמו כתפשי כי אותו תפשיית שייכת לבחור בין האמת והשקר? הלא האמת היא המציאות, והשקר אינו כלום, ורק בטעות חשב אותו כמשש.

וזהו עיקר עבודת האדם: לצאת מן התפשיית, מן הכחירה ממצב אשר האמת והשקר שוים לפניו אל הכרת, שיכיר בלבו השתעבדותו אליו יתברר, והיובו לישא העול הזה, כאז"ל "המצוות אינו אלא גוררת".

אמנם יש מדרגה עוד גבוהה מזו; היינו שוכר כל כך שהרע שקר הוא ואינו מציאות כלל, עד שלא יהיה לו שום רצון אליו, ויאהב את הטוב לבדו בכל לבב, במדרגה זו אינו מרגיש עוד הכרת, כי אין הכרח אלא בדבר שיש לו נגיף, אבל מה שיאהב האדם לא שייך לומר שהוא מוכרח אליו, וזהו מדרגת העושים מאהבה, ובמדרגה זו האדם הנה תפשי באמת, כי לא יפשי בשום התנגדות אל האמת אשר יאהב, והוא אז"ל (אבות ו) "אין לך בו חורין א ל א ל מי שעוסק בחורה", כי ה ע ו ס ק בחורה, פ"ל, אשר כל התנגדותו וכל אהבתו ודבקה בחורה (כמו מי שעוסק בעניני העוה"ז שהוא אוהב ודבק בגשמות), האדם הרחמי הזה הוא לבדו כן חורין תפשי. —

החסד והבחירה

שמעתי מאחד המיוחס במדוי המעמיקים אשר ידעתי בדורו, חסד וקדוש, י' ירוחם הלו זצ"ל מרמ"ר, כי ענין הבחירה הטובה הוא שהאדם יבחר לשוים את עצמו למוכרת, והיי שיכיר וידע כי באמת מוכרח הוא לעשות רצון קונו הלא בכל דבר אשר ידע האדם שאם לא יעשה אותו יסבל קשה, ייגע את עצמו לעשותו, יש הכרח טכני, כמו חורק את הכדו על אדם אחר והרמג שבדואי הנרק מוכרח הוא לפל על האחר, ויש הכרח מתוך בידור הכרח.

החסד והבחירה: מתוך סכמי רבני זצ"ל מאנגליה לשיבת פנינו, אליל תש"ח. —

במסירת נפש גוראה; כגון לוט... כשפגע באורחים הפציר בהם "מאד"... וכשבאו אצלו מסר נפשו עד הנקודת האחרונה, עד "ויגשו לשבר הדלת", ואלמלא הוה בספורים הרגונו (כי לא בשביל עצמם חששו המלאכים), זו היתה מדרגתו בסוד; ונעשה משא"כ (בראשית י"ט כ"ט) "ויאמר אלוקים את אברהם" — "גזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמוע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גילה הדבר..." (רש"י), והוא מבליל, שאדם גדול-חסד במסירת נפש, לא יחשב לו זה כלום, אלא יחשב לו שלא היה מסור, למסור את דודו, גיסו, ורבה לרועות; מכאן למדנו שכל מה שמגיע לאדם... על ידי חינוך, אפילו עד כרי מסירת נפש, אינם... מדרגת האדם האמתית, ומה היא מדרגתו? מה שמתגבר על יצרו כדבר שלא למד.

והנה רוב בני אדם, אם גם חונכו למצוות ולמעשים טובים, יעשו מצות אנשים מלומדה, ואם כי אין הקב"ה מקפח שכל כל ברייה, וגם בעד זה ישולם להם, אבל מ"ע קוץ מדרגות, ודיינו בחירת הטוב, כמעט שאין להם, כי לעתים רחוקות מאד יגיעו למלחמת היצר. אשרי האדם אשר ישתמש בחינוכו הטוב בחירת הכנה, אבל ישים כל מכוון לעלות מעלה מעלה, וזו במעשה מלומדה שאין בהם בחירה, כי גדול עונש ביטול חורה מכל העבירות, אנשים מלומדה, ויבמה גדלה האחרות של מי שמתמסר במצוות, וכאשר ירבה כחה חורה ומצוות, כל אלה תחיינה עשויות בבחירה, מתוך תחיינה וכינה, והיו שאז"ל במשנה סוף מכות, "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך חרבה להם חורה ומצוות"; הן אמנם גם לעכ"ם יש בחירה במקום נקודת בחירתם, וא"כ גם הם יכולים לזכות בבחירתם? אבל השי"ת רצה שהיו כל חיי בני ישראל מלאים בחירות טובות — מלאים זכויות, ע"כ הרבה להם חורה ומצוות, כי כפי רותם חיות-תמלחמה יתרבה המקום לעשי גבורה, ויגבר ערך הנצחונות.

פ ר ק ת . מ ד ר ג ת "בן חורין".

הנה תחוקים מונים לבחירה בשם "בחירה תפשיית". אבל כשנעמדת בדבר, חשם הזה מתאים רק על שטח מוגבל, והיינו אשר בנקודת הבחירה, האדם תפשי תחתי, לבחור בעצמו מבלי אשר יכריחו לאזהר צד, כמבואר. אמנם, לאעלה מנקודת בחירתו, אשר שם האדם ברשות

והנה הוציירי כל טענותיו באים תמיד רק מצד הפרסיות ואפי' אם יבא בערימה להטעות את האדם, בהלבישו את טענותיו בלבושי תיקון הפלל, אבל הלא כל מנין דבר יראה ברור, כי תוכן הרצונות והם בקרב הלב ממש אינו אלא פרטי. מעתה אם ילמד האדם להתפלל בתוך הפלל ממש ממש, הרי עשה את עצמו למוכרח לעשות כצורך האמתי של הפלל, ורצונו הפרטי כבר נתבטל.

* * *

ולמדתי מה דבר גדול מאד בנוגע לקטנות מצבנו. אנו רגילים כאי"א לראות את עצמנו בהיותנו במקום תורה, כאלו במקרה הגענו שמה עם חברינו יהי, אבל כל א' עדיין הוא עולם בפני עצמו; והיי' כמו תפוח בין הרבה תפוחים שנורקו יחד לתוך שק א', ומכיון שכך אנו יכולים כאי"א לעשות כחפץ רצונו. אמנם ההשקפה הזאת היא אשר תעכב בפני כל תועלת וכל התעלות. באמת הישיבה ב' א' ע' צ' ס' מ' א' ו' ח' ד'.

כאי"א שבישיבה תוא חלק מכלל שלום, ולא שייד שיהיי' לו רצון נפרד, אלא מתבטל הוא לגמרי אל תועלת הכלל, ואחריי' הוא עליו. אם ככה נביט על עצמנו הלא נודר הרבה מאד שלא להזיק לרבים בקלות שביחודי. נפלא מדבר מאד ואמת הוא!

ומעתה נבין את גדול ערך אותה הישיבה. כאי"א אמנו ראינו שנאותנו את ישיבתנו בכל לבבנו ולהשתדל בכל עוז ממש שהתעלה ותשתלם עיי' מעשי ידינו, עיי' התנחלתנו עיי' למדינו בהלכה ובמוסר ועיי' עומק לבביות הפולחנית. אם ככה נעשה כולנו לא הישיבה לכד תתעלה אלא כולנו כאי"א נתעלה למעלה מאד מאד, כי עשינו את עצמנו למוכרחים. בהרנו שנהיי' מוכרחים, לכל דבר טוב ומועיל.

הנה נבנה את האליל על יסוד הזה, ויבא כל א' מאתנו ליום הדין ובעיני' את נחתו לפני השי"ת אשר זכות בנין החוק כל הישיבה כולוה בה זכות גובה בדין בעתהשי"ת.

וה ביאור מה שאמר אדוני זקני הגרי"ם זצ"ל כי עצה גדולה לרה"ש היא להתפלל בתוך הפלל שיהיי' הפלל צריך לו, וזוהי נוכח הפלל.

כמו הנגלה עיי' לסיים מווינין, שאם לא ימסור בעצמו את אשר לו ליד המלך וירצונו נפש. אך עכ"פ גם כזה נקרא חכמה. לפ"ז מי שידוע היטב, וברור הוא בלבנו, דבר גדולה רבות ומכיר את עצום צרת המלמה את פני, הלא בודאי ימצא את עצמו מוכרח למלאות רצון קונו.

והנה מצאתי כחוב בשם הגרי"א ז"ל בה דבר נפלא מאד. ככל פעולה יש רצון קודם לה, ויש היכולת למלאות הרצון המוא והיי' שהיכולת כלי הוא לרצונו להוציא לפועל, אמנם רצון השי"ת הוא שנקיים את מצוותיו אך את היכולת שלו (שבביכולתו להכריחני לקיימם) מסר לנו, והיא הבחירה אשר ביכולתנו לעשות כאשר נבחר אנו. מעתה מחייבים אנו להחזיר לו יתי' את יכולתו, היי' שנעשה את עצמנו מוכרחים לעשות כרצון בוראנו יתי', והנה ממש כדברי הרי' ירוחם זצ"ל.

אמנם הראוני דבר זה מפורש בדי' רד"ל (בראשית רבה ס"ז) "א"ל לוי ששה דברים משמשים את האדם; ג' ברשותו וג' שלא ברשותו; העין והאוזן והחושם שלא ברשותו... ופה הויד והרגל ברשותו... ובשעה שהוא זוכה המבי'ה עושה אותו שברשותו שלא ברשותו..." — מכאן שיש גדל בס"ד לסייע לאדם לעשות עצמו מוכרח, ובחיי' ההמצלות אל השלמות היא אשר עושה האדם את עצמו מוכרח בכל ענייניו. שיהיי' כולו מיוחד אך לעבודתו יתי', ואין בו שידר כלל מ"עצמו". וזוהי הנצרך לגלוי כבודו יתי', והיי' גדל אמנם ז"ל "האבות זון זון המרכבה", והיי' בחי' הצדקים שנקראו מלאכים, שהפלאר אינו בותר אלא מוכרח. במדל "לא יסבו בלכתו".

ועד גדול בענין זה יש להתפלל בתוך הפלל, כי הוא תודר המצויי' אשר בו נוכל לעשות את עצמנו למוכרחים. ונבאר הענין: או"ל כי ואהבת לרעך ככל גדלי הוא בתורה, והלל אמר מא דעלך סני כיי' ואדד פירושא היא כיי', והיי' שבעל המסד הנה שאיפתו היא לתת את עצמו לאחריי', היי' לבטל את עצמו בהם (היי' החסון ששואף למשוד את הכל אל עצמו ולבטלם בתוכו). זה ירגיש כי כל הפלל כולו הוא כמו גוף א' וירגיש את עצמו כמו צפרדע של אצבע קטנה מגוף הפלל, ולא ירגיש את האחרים בתווי. נפרדת ממנו אלא בהתאחדות כחודא ממש והיי' ואהבת לרעך כמור — כמור ממש — כמור בלי הפרש כלל (מסלת ישרים פ"א), וכשם שבגוף האדם אי"א שיהיי' לאיית חלק מן הגוף רצון פרטי נפרד, אלא כל אשר יחפץ הוא חפץ האדם כולו, ואת אשר לא יחפץ האדם כולו לא שייך שיהפוך האצבע, כך מר שירגיש את עצמו בבחי' חלק מן הכל, ולא בשום התפדות, אי' אפשר שיהיי' לו רצון שיכא מצד ההתפדות.

עכובים כלליים לתשובה.

שמעתי בשם המ"ר נתן צבי פינקל זצ"ל (חסד דסלברקא) הערה נפלאה לידע את ערך המדות הטובות; כי כחבה תורה "נעשה אדם", אך שטועים בזה המינים לומר כי רשויות ח"י, "ללמדנו דרך ארץ כ"י שהיא הנדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן" (ל' רש"י); א"כ כדאי ה"י להניח בתורה מקום למינים לטענת רק למען ללמדנו דרך ארץ.

ביאר הענין למה היא כ"י, הוא כי אין אדם חושב מחשבה א"כ י"ש לו התענינות בענין ההוא, ואין לאדם שום התענינות אלא במה שיש לו רצון אם טוב ואם רע; וכיון שהרצון סבה למחשבה ולא להיפך, ממילא מתחילת מחשבתו נובע הוא להחליף רצונו, ואין מחשבתו קולטת את היפך רצונו כלל; וכל הטעויות שבהכרעת שכל, נובעות משורש רצונו אשר יחפוץ לטענת בדרך זה. נמצא דוממות הן סבת הטעויות, ולא הטעויות סבת למדות הרעות.

וה"ל בראשית רבה (פרשת ח'): "בשעה שה"י משה כותב את התורה... כיון שהגיע לפסוק זה... נעשה אדם... אמר: רבון העולם מה אתה נותן פתחון פה למינים? א"ל כתוב. והר"ז צ"ה לטעות יטעה... שאם... אומר מה אני צריך לטול רשות מן הקטן ממני, והן אומרים לו למוד מבוראך כו"ל". ה"י מפורש כי אין אדם טועה אלא רק משום שרוצה לטעות, כי ברורים ונלויים דרכי התורה, והאמת גלוי מאיר מתוכה, אלא שהרצון מעכב מלראותה.

משום זה תכבד מאד המחשבה, כי אין אדם רואה נגיע עצמו כלל ורצונו הוא אידן שכלי; וכשלא ראה חסרונו, תשובה מניח? ויהי מאמר הכתוב "מתשעה דרכיני" — חפוש בחורין ובסדקין כבדיקת המין, כי שמונים הדרכים עמוק עמוק מן המצאם, ואחר החיפוש הרב הזה: "מתקורח" — תקירה עמוקה, לאחר מציאת הדרך, לידע את ה"י שרשיו במדות הרעות, איה מוצא הרע, ולאן פניו מוצאות, בכל פרטי וצדדי. ורק אחר כל אלה בעמל ויגיעה רבה: "ונשובה אל ה'". למדנו עד כמה הרצון משמין את הרגשת הדע משכלנו והשתנה, ויולכנו שולל בטעויות והמיונות.

אבל הקב"ה יודיש ממנו להגיע אל האמת הכרוכה דוקא במה שטונו עמוק בלבנו, וליבא לפומא לא גליא, והנה מה שכתוב: "הן אמת חפצת

נכובים כלליים לתשובה. — השיחה הראשונה במלל הרבנים, גישתה, אולי תשי"א; והיא עשתה רושם גדול על שומעיה. — תמוז'ס.

הוספה למאמר החסד והבחירה

הנה ב' דברות הראשונות מפי הגבורה שמענו פנים בפנים, והוא מפורש בכתוב, דבשאר דברות נאמר אודות השי"ת בלשון פסתר (למשל לא תשא את שם ה' א' כ"י ולא אמר את שמו) אבל בכ' הדברות נאמר "אנכי" וכן "על פני" (ולא אמר "על פני ה' א").

ונניח פנים בפנים ה"י השגת הלב הבחירה ביותר, כבה"י נוכח ולא כבה"י נסתר. ואימא בשיר השירים רבה (על פסוק ישקני מנישקות פיה) "בשעה ששמעו ישראל אנכי נתקע ח"ת בלבם והיו למדון ולא משכחין כו"י, "בשעה ששמעו ישראל לא יהי' לו נעקר היצה"ל מלבם כו"י, והי' גזר השגה הבחירה, אשר בהגיע אליה לא שייך שכחה (גזר השכחה הוא אשר התענינות אחרת מרחמת ממנו את החתרכות בענין הזה), ולא שייך עוד כה"י יצה"ר, דה"י שבהרץ בקבלת התורה בדבקות עמוקה כ"כ ע"י שפעו עצמם למנוחתם ממש פמשי.

ואימא בסה"ק כי ענין זה של שמיעה מפי הגבורה פנים בפנים, זכר אליו ע"י "ויזון ישראל" (כלי יחיד) כולם בלב א' (ע"ש ברש"י), הרי ממש כזה שכתבנו, כי בחתוכרות לכלל א' יעשו את עצמם בח"י מוכרח וכו"ל. דהר"ם נפלאים ואמתיים.